

Het landjuweel van Herentals in 1521

Dat de feesten van onze voorouders, waaronder het landjuweel, een voorname plaats bekleedden en meestal zeer luisterrijk waren, is algemeen bekend. Ook vindt men ze gewoonlijk zeer zorgvuldig beschreven in de stadsrekeningen. De bijzondere personen die aantekeningen maakten over de geschiedenis van hun tijd, lieten niet na er uitvoerig over te schrijven.

Het was nog maar enkele jaren geleden, namelijk van in 1510, dat een dergelijk feest had plaatsgehad in Herentals

Weliswaar werd dit landjuweel door de kamer van “Rethorica de Couwoerde” gegeven, maar dat belet niet dat beide landjuwelen, van 1510 en van 1521, samen tot de rederijkerskamer en tot de schuttersgilde behoorden. Het valt niet te betwisten dat zulke grote feesten in die tijd de beide genootschappen betrof. De oorsprong schijnt wel van de schuttersverenigingen te komen, die tot meerdere luister van hun feesten en tot groot vermaak van de bewoners zorgden dat de vertoningen veel bijval hadden.

Naar gewoonte had de Gilde haar toekomstig landjuweel tijdig aangekondigd.

Negentien schuttersverenigingen beantwoordden de oproep van onze Gilde en traden op 28 april 1521 in de volgende orde binnen:

- Aan het hoofd van de plechtige stoet stonden de gezellen van **Gembloers**, zeven of acht in getal, met pijlen en bogen in de hand en de wapperende wimpel voorop/ Zij waren allen te voet.
- Hierna volgde de Gilde van **Waver**. Hun schitterend gewaad trok de aandacht van de menigte. Acht van hen waren met rode “Jorneyen” gekleed. Verder werd de Gilde nog door verscheidene andere personen vertegenwoordigd. Zoals de schutters van Gemblours waren ook de schutters van Waver te voet, voorzien van pijlen en bogen en met ontrolde gildenvaandel op kop.
- Hierna kwamen acht leden van “den handboog” van **Genappe**.
- Dan volgde een wagen met drie paarden bespannen. Hij vervoerde zeven schutters van **Leeuw**. Zij waren gekleed in “moiré” en waren vergezeld door een nar. De bogen en wimpels versierden de wagen.
- Deze wagen was nog niet voorbij of de muziek van de volgende wagen deed de toeschouwers het hoofd opsteken. Het was de Gilde van **Nijvel**. Vier paarden trokken hun voertuig, waarop negen personen hadden plaatsgenomen. Zij waren gekleed in rode “tabaerts”. Met boog en wimpel juichten zij bij deze feestelijke intrede, terwijl de muzikanten ijverig het hunne bijdroegen tot luister van hun gemeenschap.
- **Overrijsche** volgde onmiddellijk in een wagen met drie paarden bespannen en telde zeven gildenbroers en twee muzikanten.
- Op de zevende plaats kwam de Gilde van **Mechelen**. Deze was destijds zeer vermaard en bleef nog lang één van de bijzonderste gilden van het land. In de 15de eeuw was ze in volle bloei. De Gilde werd bestuurd door een “overhoofdman”, gewoonlijk een lid van de “edelste familie” van de stad, een onderhoofdman, die voor de welstand der Gilde moest zorgen en de archieven bewaren. Verder waren er vier dekens en een koning. De “edelste lieden” van de stad maakten er meestal deel van uit, evenals verschillende rechtsgeleerden, die onder de titel van “overdeken” de Gilde onder hun bescherming namen. Verder had deze Gilde ook een “kanonik”, altijd gekozen uit de “kanonniken der metropolitane kerk”. Hij woonde al de vergaderingen bij, had het gebruik van de gildenkapel in de “metropolitane kerk” en werd geholpen door de kapelaan van de Gilde die met de kerkelijke diensten belast was. Niet te verwonderen dat de Gilde van Mechelen de andere gilden in statigheid overtrof. De toeschouwers hadden bij deze verschijning alleen nog oog voor dit prachtig schouwspel. Voorop liep een paard waarop de kostelijke banier der Gilde in vlottende plooiën heen en weer zwierde. Dan volgden twee wagens elk door drie paarden getrokken. Op de eerste bevonden zich zeven, op de tweede wagen acht personen. Eindelijk sloot de koning, door drie paarden gevoerd, de stoet. Al de gildenleden van Mechelen waren in het rood gekleed. Zij droegen gele hoeden met

rode linten versierd. De mouwen van hun gewaden waren rijk met zilver doorvlochten en opgehangen.

- Op de achtste plaats verscheen **Brakeneggne**, vertegenwoordigd door negen personen in een wagen met vier paarden bespannen.
- Daarna volgde de wagen van **Assche** met zes gildenleden.
- **Aarschot**, dat onmiddellijk volgde, had vele schutters naar het landjuweel gestuurd. Negentien personen traden te voet voorop, dan volgde de wimpel door een paard gevoerd. Hierna kwam de koning van de gilde met zes paarden en ten slotte volgden nog twee personen met “vuerpannen” en een trommelaar.
- Nu kwamen de gildenbroers van **Vilvoorde**, acht in getale.
- Vervolgens kwamen die van **Arendonk**. Hun wagen werd door drie paarden getrokken en was versierd met takken en loof. Op de wagen acht schutters. De koning volgde nog met drie paarden.
- Dan verscheen de gilde van **Leuven**, die evenals de gilde van Mechelen, één van de bijzonderste van het land was en het recht had vonnissen uit te spreken. In die tijd bestond de Leuvense gilde nog uit een koning, een “overkoning stavel” met het “onderregiment”, twee dekens, twee kapelmeesters, de kapitein en de alferis met twee sergeanten. Zij kwamen op het landjuweel in Herentals binnen met twee wagens, waarvan de eerste met drie paarden de standaard voerde, naast vijf schutters en twee muzikanten met “moezels” of zoals men het toen noemde met “quenen”. Dan volgde de koning met nog vijf gildenbroers.
- Na Leuven echter kwam een gilde waar alle andere zonder twijfel moesten voor onderdoen, namelijk de gilde van handboogschutters van **Antwerpen**. Zij waren in het hele land bekend evenzeer om hun bedrevenheid in het boogschieten als om de pracht die zij gewoonlijk bij het “schoon inkomen” ten toon spreidden. In Herentals waren zij hun faam alleszins waardig. Hun wimpel werd gevoerd door een paard dat fier scheen te zijn op zijn last en dat werd voorafgegaan door een trommelaar. Het werd gevolgd door een wagen met drie paarden van waarop zes “stadspypers” hun kunst lieten horen. Dan kwam er nog een stoet van negen wagens, sommige door drie, andere door vier paarden getrokken. Dan volgden te voet zesendertig boogschutters met pijlen en bogen gewapend. Ook de burgemeester in kostelijk fluweel uitgedost volgde en eindelijk werd de stoet gesloten door een “jonker” te paard met nog vier gildenleden.
- De vijftiende plaats werd bekleed door de gilde van **Brussel**. Haar afgevaardigden, waaronder de koning der schutters, allen met bogen en pijlen in de hand, vulden twee wagens elk met vier paarden bespannen en voorafgegaan door een ander paard met de wimpel van hun gilde. Zij waren vergezeld van een nar die een “vuerpan” droeg.
- Hierna kwam de gilde van **Veurne** met tien personen, voorzien van boog en pijlen en die zich onderscheidde door hun kledij: een soort van rokken in groene kleur.
- Het voorlaatste gezelschap dat aantrad, was dat van de schutters van **Gheel**. Zij traden zeer luisterrijk aan: aan het hoofd hun wimpel te paard, dan volgden twee personen met “vuerpannen” en een “moezelspeler”. Dan volgden zeventig boogschutters te voet, gewapend met boog en pijlen en dan weer twee mannen met “vuerpannen” en één met een “tamboerijn”. Verder vier mannen met toortsen en het aloude “wapen der vrijheid”. Daarachter reed de “mijnheer van Gheele” met achttien man te paard in verschillende kledij uitgedost en tenslotte volgden nog acht lege wagens, telkens met drie paarden bespannen en twee wagens met twee paarden.
- Eindelijk was de laatste gilde aan de beurt, te weten die van “**Waelhem**”. Hun standaarddrager reed voorop en werd gevolgd door twee personen, de ene met een “vuerpan”, de andere met een trommel. Daarna kwamen veertig schutters, alle in gewaden van gele stof gehuld en vergezeld van een nar.

De vrij lange stoet werd eindelijk gesloten door de “Heer Schouteth der stad Herentals” met twee, en “Mevrouw Van Sympy” met zeventien paarden.

Er ontbreekt mij de beschrijving van de prijskamp zelf. Maar uit wat voorafging blijkt toch dat het landjuweel van 1521 een prachtig feest moet geweest zijn en dat de gilde van Herentals, binnen de gilden, geen lage rang bekleedde. Enerzijds waren zij immers in staat zulke kostelijke

schietspelen te organiseren, die anderzijds door zo vele gilden van gans het land werden bijgewoond.

René Ceulemans gildenarchivaris 2004